

Alvydas Jokubaitis:

Lukiškių aikštės istorija ginčija, ar Vilnius yra sostinė

Deividas Jursevičius, LRT RADIJO laida „60 minučių“.

Miestas, kuris negali sutvarkyti aikštės ir pastatyti tautai svarbaus paminklo, tėra miestas su gražiu Senamiesčiu ir vyriausybe bei politinėmis institucijomis, LRT RADIJUI sako Vilniaus universiteto profesorius, filosofas Alvydas Jokubaitis. Anot jo, toks miestas neužsitarnauja autoriteto. Profesorius priduria – šioje situacijoje svarbus ir politinio autoriteto nebuvimas. – Vilniaus meras Remigijus Šimašius sakė, kad ir Viešųjų pirkimų tarnyba, ir Vilniaus savivaldybė – visi dirba savo darbą ir jis nemato didelės problemos. Tai gal problemos su Lukiškių aikštės rekonstrukcija visai nėra? – Problemos turbūt nėra. Man atrodo, kad išvis mums pasisekė, nes tvarkėme aikštę, nepastatėme paminklo, bet atrodo, kad jis yra. Taip retai atsitinka – ši aikštė dar neturi paminklo, bet jau, mano nuomone, stovi paminklas netvarkai, nesutarimams, savivarbos praradimui, egoizmui, tuštybei ir visiems kitiems dalykams. Taip retai atsitinka. Atsimenu sovietmečio pabaigoje (vyresni žmonės turbūt prisimena) visi žiūrėjo kino teatruose filmą, kuris vadinosi „Atgaila“. Filmo pabaigoje yra tokia scena: sena močiutė klausia, ar kelias veda į šventovę. Kita filmo veikėja sako – ne, šis kelias į šventovę neveda. Tada svarbiausia mūsų kartai buvo žodžiai, kai močiutė pasakė – koks tai kelias, kuris neveda į šventovę. Man atrodo, kad šiuo metu būtų geriausia Lukiškių aikštę palikti ramybėje, nieko ten nebestatyti, nes šventi dalykai tokioje vietoje, mano nuomone, nestatomi, kad ir ką bekalbėtų savo biurokratinėmis kalbomis politikai.

Atidaryta rekonstruota Lukiškių aikštė Dabar jau aišku – jei nebus teisinių neaiškumų, bus kokie nors ekonominiai nesutarimai. Jeigu nebus ekonominių, tai bus dar kokie nors kiti. Pagaliau, nesutarsime dėl skonio, kas dabar ir atsitinka – atsiranda estetinis nesutarimas. Lukiškių aikštė tapo didžiausiu Lietuvos teatru, kuriame gali pamatyti, kas esame. Kas įdomiausia, galima pamatyti, kas esame šimtmečio akivaizdoje. Tai greičiausiai ligos simptomas ir toliau taip gyventi negalima, bet ši aikštė – geras tam paminklas. Manau, kad kitaip ir negalėjo atsitikti, nes 30 metų buvome mokomi, kad svarbiausias dalykas yra žmogaus teisės (kas iš tikrųjų svarbu), bet buvo užmiršta, kad dar yra žmogaus orumas. Garbingas žmogus gali pasakyti, kad „mat juos galas tuos pinigų“. Garbė yra moralinė sąvoka – žmogus gali prarasti valdžią, gerovę, bet tam tikrą dalyką padarys oriai. Kas įdomiausia, galima pamatyti, kas esame šimtmečio akivaizdoje. Tai greičiausiai ligos simptomas ir toliau taip gyventi negalima, bet ši aikštė – geras tam paminklas. Man atrodo, kad šito nebuvo, todėl turime rezultatą. Aikštės tema jau išsemta ir, man atrodo, visos pusės turėtų atitraukti kariuomenę ir palikti tiesiog aikštę. [...] Arba reikia padaryti taip, kad šitas paminklas būtų toks – reikia ieškoti naujų skandalų, naujų nesutarimų, kad matytume šimtmečio progą, kas esame.

Profesoriau, dar Seimas gali tarti savo žodį ir įstatymu įtvirtinti netvarkos paminklą. – Taip, bet, žinote, čia kaip visada bus problema. Seimas gali tai padaryti, bet tai visos visuomenės klausimas. Visuomenė jau susipriešinsi. Ji tokia, kokia yra. Visi skandalai kyla iš visuomenės. [...] Pats Seimas yra tie patys visuomenės nariai, kurie keliems metams padaryti politikais ir parlamentarais. Seime, tarp politikų, nebuvo autoritetų, kurių žodis šioje istorijoje būtų svarus. Šio klausimo paralyžius, man atrodo, yra vienas išpūdingiausių dalykų. Neturime žmogaus, kuris iš tikrųjų būtų mūsų pripažintas ir galėtų svariai ką nors šiuo klausimu pasakyti. – Ar šioje situacijoje, jūsų manymu, tik autoriteto ir trūksta? –

Manau, kad čia yra problema iš tikrųjų daug didesnė. Autoriteto problema neabejotinai yra, bet yra ir kitų dalykų. [...] Man atrodo, kad blogai yra su visu Lietuvos politiniu kūnu, ne tik su viena aikšte. Manau, kad aikštės istorija labai ginčija, ar Vilnius yra Lietuvos sostinė. Miestas, kuris negali sutvarkyti aikštės, miestas, kuris negali pastatyti visai tautai svarbaus paminklo, kaip buvo norima, yra miestas, kuris turi Senamiestį (tikrai gražų) ir vyriausybę, politines institucijas. Kitais atžvilgiais pats miestas neužsitarnauja autoriteto. Kai yra toks susiskaldymas dėl šio paminklo, turbūt visiems reikia pradėti statyti, kas ką nori. Prabėgus šimtui metų mūsų anūkai

pamatytų, kokie buvome, kad niekaip negalėjome sutarti net dėl aikštės. Neįsivaizduoju, kaip dėl didesnių dalykų galime sutarti. Tai ne privatus reikalas. Tai rodo tam tikrą santykį su visuomene. Tai rodo požiūrį į save, kitus žmones. – Jūs kalbėjote apie visuomenės ligą, kad šie nesutarimai signalizuoja ligos simptomus. Kaip tą ligą apibūdintumėte? –

Praradome savo tautos orumo suvokimą, nes šiaip tai gėda. Mes praradome savo, kaip asmenybių, orumo suvokimą, nes visus tuos skandalus kūrė ir kuria labai konkretūs žmonės. Nežinau, kaip pasakyti. Mes turbūt meilę žmonėms, meilę tėvynei pavertėme pornografija. Pornografija paneigia meilę, nes žmogaus kūnas turi turėti kažkokią aukštesnę prasmę, jis turi būti susietas su simboliais. Lukiškių aikštė yra (kad nebūtų per aštriai) kažkokios pornografinės Lietuvos visuomenės kūrinys. Tai kyla iš to, kad 30 metų vis girdėjome, kad ir ta pati meilė yra privatus reikalas. [...] Tas įsitikinimas, kad meilė yra grynai privatus reikalas, nerodo, kaip supranti meilę tėvynei ir kitus dalykus. Tai ne privatus reikalas. Tai rodo tam tikrą santykį su visuomene. Tai rodo požiūrį į save, kitus žmones. TAIP PAT SKAITYKITE: Užburtas Lukiškių aikštės ratas: diskusijos dėl paminklų tęsiasi nuo pat Lenino nuvertimo „Lukiškių aikštės“ įstatymas: ar įmanoma paliepti didžiuotis Lietuva? Lukiškių aikštėje, manau, dabar šitie visi dalykai dėsningai išlindo. Jeigu statyti Lukiškių aikštėje [paminklą], tai reikėtų pastatyti Peliuką Mikį ar kažkokią išvis neutralią figūrą, bet tokią, kuri neštų kažkokį krūvį. Dabar sunku tai padaryti. Netoli Jurgos Ivanauskaitės namo stovi katinas. Man atrodo, tai vienintelis paminklas Lietuvoje, dėl kurio nesutariama. Kai nesutariama, man atrodo, reikia palaukti, palikti tą aikštę. Tikėkimės, kad dar bus mūsų vaikų, anūkų. Nebūtinai Vilniaus aikštės reikia užstatyti paminklais.